

XXXIX Dni Duchowości zamknął ksiądz dyrektor Instytutu Adam Rybicki, dziękując zgromadzonym i wszystkim z serca błogosławiąc.

KS. MAREK CHMIELEWSKI
TERESA PASZKOWSKA
KS. JAROSŁAW M. POPŁAWSKI

PRACE DYPLOMOWE
OBRONIONE W INSTYTUCIE TEOLOGII DUCHOWOŚCI KUL
I INNE FORMY AKTYWNOŚCI W ROKU 2014

KATEDRA TEOLOGII DUCHOWOŚCI KATOLICKIEJ
(od 1 X 2014: KATEDRA DUCHOWOŚCI SYSTEMATYCZNEJ
I PRAKTYCZNEJ)

Promotor: ks. dr hab. Marek Chmielewski, prof. KUL

I. ROZPRAWY DOKTORSKIE

Ks. mgr. lic. Łukasz DYKTYŃSKI, *Teologicznoduchowa doktryna kard. Pierre'a de Bérulle'a w aspekcie maryjnym*, Lublin 2014, ss. 311, obrona 9 VI 2014 r., recenzenci: dr hab. Grzegorz Bartosik OFMConv., prof. UKSW, ks. dr hab. Adam Rybicki, prof. KUL.

We współczesnej teologii duchowości bardzo żywo jest obecna dyskusja na temat roli pobożności maryjnej. W świetle dokumentu Papieskiej Międzynarodowej Akademii Maryjnej pt. *Matka Pana. Pamięć – obecność – nadzieja. Niektóre aktualne zagadnienia dotyczące postaci i misji Najświętszej Dziewicy Maryi* (Watykan 2000), jak również różnych wypowiedzi św. Jana Pawła II, zamiast o duchowości maryjnej jako takiej należałoby mówić raczej o maryjnym wymiarze duchowości katolickiej. O ile wyrażenie „duchowość maryjna” zdaje

się sugerować jakiś wyodrębniony styl życia duchowego, o tyle wyrażenie „maryjny wymiar duchowości chrześcijańskiej” ukazuje rolę, jaką Maryja odgrywa w historii zbawienia. To sprawia, że Jej postać i wzór do naśladowania głęboko przenika wszystkie aspekty życia chrześcijańskiego do tego stopnia, że nie da się mówić o odrębnym stylu życia duchowego wzorowanego na osobie Maryi.

Powyższe stwierdzenie stanowi centralną tezę rozprawy doktorskiej ks. Łukasza Dyktyńskiego, prezbitera archidiecezji częstochowskiej. Wykazuje on bowiem, że nauczanie kard. Pierre de Bérulle’a, dość powszechnie (także w środowisku samych francuskich sulpicjan) uważane za wybitnie chrystocentryczne, obfituje jednak w liczne wątki maryjne. Co więcej, wydaje się, że berulliański chrystocentryzm, jak również zapoczątkowana przez niego francuska szkoła duchowości zawierają liczne i bardzo oryginalne wątki maryjne, bez uwzględnienia których, byłyby one niezrozumiałe i niepełne.

Rozprawa ks. Dyktyńskiego ma bardzo wysoki walor naukowy, gdyż oparta jest na oryginalnych francuskich i starofrancuskich tekstach kard. Pierre de Bérulle’a. Dzięki temu przysposabia dla polskiego środowiska teologicznego stosunkowo mało znaną lub znaną jedynie z ogólnikowych opracowań doktrynę francuskiej szkoły duchowości, której centralną postacią jest kard. Pierre de Bérulle i założona przy jego udziale słynna szkoła św. Sulpicjusza. Z niej wyszło wiele wybitnych postaci i świętych, którzy wnieśli znaczący wkład do duchowości francuskiej i europejskiej.

Dysertacja ks. Dyktyńskiego to dzieło dość obszerne, składające się ze wstępu, zestawienia bibliograficznego, czterech rozdziałów oraz zakończenia. W rozdziale pierwszym autor przedstawia teocentryzm chrystologiczny jako podstawę mariologii kard. de Bérulle’a. W drugim analizuje w świetle źródeł stosunek Maryi do Trójcy Świętej, a następnie – w trzecim rozdziale – obecność Maryi w życiu chrześcijan. W ostatnim rozdziale wprost zajmuje się maryjnym wymiarem życia duchowego. Zarysowana tu struktura rozprawy odsłania dojrzały zamysł metodologiczny, polegający na osadzeniu mariologii berulliańskiej w trynitologii i chrystologii. Wyraźnie dostrzegalna jest linia wiodu: Chrystus jest Tym, który objawia Ojca i tajemnicę Przenajświętszej Trójcy. Dopiero w tej perspektywie zaczynamy lepiej rozumieć historiozbawczą rolę Maryi, której naśladowanie nadaje życiu chrześcijańskiemu specyficzny rys. Ten tok rozumowania, jaki stosuje ks. Dyktyński, dobrze wpisuje się w aktualne nauczanie Kościoła, jak również w dialog ekumeniczny. Rozprawa ma zatem nie tylko wydźwięk historyczny, ale jak najbardziej uwspółcześniający doktrynę siedemnastowiecznego francuskiego teologa.

Jeśli zaś chodzi o stronę formalną, to prezentowana rozprawa odznacza się bardzo dobrą metodyką. Widać to w sposobie organizacji tekstu, opisu bibliograficznego, jak również w dojrzałej metodologii. Język rozprawy jest analityczno-opisowy, bez zbędnych elementów subiektywno-emocjonalnych, ubogacony licznymi cytataми źródeł, które nierzadko w oryginale podane są w przypisach. Bogaty jest także materiał źródłowy francuskojęzyczny, jak również literatura przedmiotu, niemal w całości obcojęzyczna. Dodatkowym walorem prezentowanej rozprawy jest więc wysoka kompetencja językowa autora dysertacji. Pod względem graficznym rozprawa została przygotowana bardzo starannie.

To wszystko świadczy, że ks. Łukasz Dyktyński bardzo dobrze opanował warsztat naukowy, jak również ma wysokie kompetencje intelektualne w zakresie teologii duchowości, co dysponuje go do podjęcia pracy naukowej. Z uwagi na wysoki walor merytoryczny i dojrzałą formę prezentacji wyników swoich kilkuletnich badań doktryny kard. Pierre de Bérulle'a zasadne wydaje się, aby rozprawa – po odpowiednim przygotowaniu redakcyjnym – została wydana drukiem. Dzięki temu polska mariologia i teologia duchowości mogłyby wiele skorzystać.

II. PRACE MAGISTERSKIE

Ks. MICHAŁ BARTOSIAK (diecezja radomska), *Chrystus ubogi w duchowości bł. Matki Teresy z Kalkuty na podstawie jej pism prywatnych i publicznych wypowiedzi*; AGNIESZKA KORPUSIK (Brzydowo k. Ostródy), *Postawy duchowe wobec Boga, Kościoła, świata i człowieka w nauczaniu abp. Józefa Życińskiego*; ks. MARCIN MODRZEJEWSKI (archidiecezja lubelska), *Powołanie kapłańskie jako dar w Kościele i dla Kościoła. Studium na podstawie orędzi Jana Pawła II na Światowe Dni Modlitw o Powołania*; MARIOLA NACEWICZ (SINMPN), *Honorackie życie ukryte w duchowości powołań eklezjalnych*.

III. INNE WAŻNIEJSZE FORMY AKTYWNOŚCI

KS. MARKA CHMIELEWSKIEGO

3-8 II 2014 – wykłady z teologii duchowości w Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Kijowsko-Żytomierskiej w Worcelu pod Kijowem.

18 II 2014 – odczyt pt. *Współczesna wieloznaczność duchowości* podczas międzynarodowej konferencji naukowej nt. „*Wobec «bólu duszy» – znaczenie*

duchowości w opiece nad chorym oraz w doświadczeniu choroby". 30 lat listu apostołskiego „*Salvifici doloris*” Jana Pawła II, zorganizowanej przez Uniwersytet Śląski i Uniwersytet Medyczny w Katowicach.

24-25 II, 23 IV, 19-20 V, 17 VI, 1-2 IX, 29-30 X 2014 – udział w charakterze eksperta w posiedzeniach Panelu HS1 Narodowego Centrum Nauki w Krakowie dla oceny projektów badawczych.

1 III 2014 – UKSW w Warszawie zwołanie i przewodniczenie Radzie Naukowej, która opracowuje koncepcję *Encyklopedii duchowości katolickiej*.

W marcu w Wydawnictwie AA w Krakowie ukazała się książka pt. *Jak żyć po chrześcijańsku? Św. Jan Paweł II odpowiada na najważniejsze pytania*. Jest to zbiór papieskich wypowiedzi zebranych przez ks. M. Chmielewskiego.

10 V 2014 – odczyt pt. *Nowa ewangelizacja w nauczaniu Jana Pawła II* w ramach obchodów XIII Dni Kolbiańskich nt. *Biada mi, gdybym nie głosił ewangelii*, zorganizowanych przez Centrum św. Maksymiliana Kolbe w Harmężach koło Oświęcimia.

14 V 2014 – udział w charakterze recenzenta w kolokwium habilitacyjnym ks. dr. Stanisława Suwińskiego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

15 V 2014 – wykład pt. *Jana Pawła II troska o życie duchowe* w ramach sympozjum nt. *Św. Jan Paweł II ku cywilizacji życia*, zorganizowanego przez Urząd Miasta Oświęcim.

15-17 V 2014 – jako prodziekan Wydziału Teologii KUL ks. M. Chmielewski brał udział w zjeździe dziekanów wydziałów teologicznych w Polsce, zorganizowanym we Wrocławiu na Papieskim Wydziale Teologicznym.

30 V 2014 – odczyt pt. „*Wytrwajcie w miłości mojej*” (J 15, 9). *Formacja permanentna* podczas sympozjum naukowego nt. *Wołanie – Po-wołanie – wytrwanie*, zorganizowanego na KUL w ramach Kongresu Powołaniowego Archidiecezji Lubelskiej z okazji 300-lecia Seminarium Duchownego w Lublinie pod hasłem *Piękno powołania*.

7 VI 2014 – odczyt pt. *Idea drogi w nauczaniu Jana Pawła II* podczas sympozjum w dawnym klasztorze kamedulskim „Pustelnia Złotego Lasu” w Rytwianach z okazji otwarcia Drogi św. Jakuba w diecezji sandomierskiej.

20-21 VI 2014 – zorganizowanie i przewodniczenie obradom podczas dorocznego Zjazdu Polskiego Stowarzyszenia Teologów Duchowości, który odbył się w sercańskim „Domus Mater” w Krakowie. Ks. M. Chmielewski jest drugą kadencją prezesem tego Stowarzyszenia.

2 IX 2014 – wykład pt. *Niepokalane Poczęcie inspiracją dla życia chrześcijańskiego* podczas Międzynarodowego Sympozjum Stowarzyszenia Pomocników Mariańskich w Licheniu.

10-12 IX 2014 – odczyt pt. *Ikona maryjna a duchowość chrześcijańska* podczas Sympozjum Polskiego Towarzystwa Mariologicznego nt. *Ikona Maryi w życiu Kościoła*, które odbyło się w WSD w Częstochowie. Podczas tego spotkania na Walnym Zebraniu ks. M. Chmielewski został ponownie wybrany na członka Zarządu tegoż Towarzystwa.

5 IX 2014 – udział w charakterze recenzenta w przewodzie doktorskim Romy Zajančauskienė na Fakultecie Teologicznym Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie (Litwa).

1 X 2014 – wykład pt. *Wynagrodzenie w duchowości św. s. Faustyny Kowalskiej* w ramach sympozjum nt. *W misji wynagradzania Bogu przez Serce Jezusa*, zorganizowanym przez parafię Dobrego Pasterza w Lublinie.

W roku akademickim 2014/2015 codziennie na stronie internetowej KUL w ramach serwisu „Jan Paweł II – myśli codzienne” podawane są cytaty Papieża w opracowaniu ks. M. Chmielewskiego. Na Facebooku i w e-mailach (na życzenie) codziennie odbiera je około 16 tysięcy osób.

17 X 2014 – wykład nt. *Duchowość sanktuarium* podczas konferencji naukowej z okazji 25. rocznicy sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej w Skarżysku-Kamiennej i nadania tytułu Bazyliki Mniejszej.

18 X 2014 – odczyt pt. *Życie duchowe w nauczaniu św. Jana Pawła II* w ramach konferencji na temat dziedzictwa św. Jana Pawła II, zorganizowanej w seminarium duchowym w Łodzi przez Civitas Christiana.

28 XI 2014 – w Częstochowie w Domu Pielgrzyma udział w posiedzeniu Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski i wykład pt. *Mistyka Rozalii Celakówny*.

1 XII 2014 – w ramach XXXIX Dni Duchowości nt. *Błogosławieństwo i przekleństwo* odczyt pt. *Praca – błogosławieństwo czy przekleństwo*.

6 XII 2014 – w Tuchowie podczas sympozjum mariologicznego nt. *Ty, coś w Tuchowie tron sobie obrata* wykład pt. *Niepokalana Róża duchowna – natchnienie dla odnowionego życia duchowego*.

12 XII 2014 – udział w charakterze recenzenta w przewodzie doktorskim s. Aušra Vasiliauskaitė na Fakultecie Teologicznym Uniwersytetu Witolda Wielkiego w Kownie (Litwa).

19 XII 2014 – w WSD Radomiu wykład pt. *Jana Pawła II wizja nowej Europy* podczas konferencji naukowej Polskiego Towarzystwa Teologicznego,

Oddział Radom, zorganizowanego z okazji 60. rocznicy kapłaństwa ks. prof. Stanisława Kowalczyka.

Ponadto od 2003 roku ks. M. Chmielewski w Radio Maryja i TV Trwam prowadzi cykl czwartkowych audycji o życiu duchowym pt. „Duc in altum” (do końca 2014 r. wyemitowano 622 kilkunastominutowe odcinki).

KATEDRA HISTORII DUCHOWOŚCI

I. ROZPRAWY DOKTORSKIE

Promotor: ks. dr hab. Jarosław M. Popławski, prof. KUL

Ks. ADAM RACZKOWSKI, *Duchowość zakonna w konferencjach księdza Tadeusza Fedorowicza do Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża*, Lublin 2014, ss. 314, obrona – 22 IX 2014 r.

Rozprawa podejmuje zagadnienie „duchowości zakonnej” obecnej w konferencjach ks. T. Fedorowicza, które w ciągu ponad pół wieku wygłosił do Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża. Było to wyzwanie trudne i złożone zarazem, wymagało bowiem przygotowania odpowiedniej bazy źródłowej. Okazało się, iż wspomniany rekolekcjonista nie wydawał wygłaszanych konferencji drukiem, pozostały jedynie w Laskowskim Archiwum mikrofilmy odręcznie sporządzonych przez ks. Fedorowicza notatek bądź też zapis w formie nagrań na taśmach magnetofonowych. Autor dla celów podjętych badań stworzył odpowiednie materiały w formie zdigitalizowanej, jak i ich komputerowe wydruki; wszystko to, oprócz istniejących drobnych pism ks. Fedorowicza, zachowanych w formie drukowanej, stanowiło bogatą bazę źródłową.

Całość dysertacji autor podzielił na pięć rozdziałów. W pierwszym, który ma wyraźnie charakter wprowadzający w zagadnienie, nakreślił istotę samego „Dzieła Lasek”, uwzględniając zwłaszcza obecność i działalność ks. Fedorowicza.

Kolejne części rozprawy ks. Raczkowski poświęcił na omówienie kwestii bardziej szczegółowych, które znalazły się w konferencjach ks. Fedorowicza. A zatem zagadnienia o charakterze „ascetycznym” – rozdz. II (postęp duchowy, potrzeba nieustannego nawrócenia, środki prowadzące do duchowego wzrostu), a następnie treści odnoszące się „modlitwy” i jej znaczenia w życiu duchowym – rozdz. III. Dalsze dwa rozdziały to próba przywołania tych treści

ci, które ks. Fedorowicz w szczególnie sposób wiązał z zagadnieniem „konsekracji”. I tak, omawiany przez rekolekcjonista koncentrował się na „sakramentach w życiu sióstr” – rozdz. IV, wskazując, że to, co w istocie zapoczątkowała konsekracja chrzcielna, znajduje swe dopełnienie w „konsekracji zakonnej”, którą należy postrzegać jako „pełne oddanie się Bogu” – rozdz. V.

Całość podjętych badań i przeprowadzonych analiz autor dysertacji podsumował w zakończeniu, akcentując zwłaszcza, iż wkład ks. Fedorowicza w rozwój teologii życia konsekrowanego jest znaczący. Nie będąc bowiem zakonnikiem, rekolekcjonista doskonale wydawał się rozumieć istotę tego specyficznego i ważnego zarówno dla Kościoła, jak i pełnionej przez niego misji „powołania w powołaniu”.

Ks. ARKADIUSZ KRUK, *Teologiczno-duchowa interpretacja ognia w pismach wybranych autorów karmelitańskich*, Lublin 2014, ss. 429, obrona – 23 IX 2014 r.

Autor dysertacji za główny cel swoich badań obrał szeroko rozumianą symbolikę ognia, która tak bogato reprezentowana jest w dziełach autorów karmelitańskich. Nie dziwi to, skoro u podstaw karmelitańskiej tradycji duchowej, znajdujemy postać i dokonania proroka „jak ogień”, czyli Eliasza. Ks. Kruk z uwagi na niezwykle szeroki obszar badawczy świadomie dokonał wyboru trzech postaci. Są to: św. Jan od Krzyża (†1591), św. Teresa od Jezusa (†1582) oraz św. Teresa od Dzieciątka Jezus i Najświętszego Oblicza (†1897). Łatwo zauważyć, iż jednym z ważnych kryteriów, które zadecydowały o wyborze tych osób, był fakt świętości ich życia, jak również przyznanie całej „trójce” zaszczytnego tytułu Doktora Kościoła.

Ks. Kruk już na początku dysertacji jasno formułuje jeden z celów, który odegrał ważną rolę w wyborze tematu rozprawy: „Dostrzegając w symbolice ognia głęboki sens mistyczny, Autorzy karmelitańscy często będą mówić między innymi o «ogniu jako metaforze kontemplacji», bądź o oczyszczeniu lub «zjednoczeniu w boskim ogniu»”. Dopowiadając, raz jeszcze zaznacza: „Mistycy Karmelu wspominają o płonącym w ich duszy tajemniczym ogniu, który jest dla nich źródłem «wewnętrznej energii miłości». Ów ogień przemienia ich w siebie, a zarazem ma moc żeby rozpaść cały świat” (por. s. 35). Ks. Kruk po zapoznaniu się z dziełami wspomnianych karmelitańskich mistyków ma świadomość, iż symbolika ognia jest w tych dziełach obficie i często przywoływana.

Całość rozprawy podzielona została na cztery części. Pierwsza odwołuje się do symboliki ognia w Piśmie św., wskazując i analizując zarówno starotestamentalne, jak i nowotestamentalne teksty, przywołując ich znaczenie dla życia duchowego Narodu Wybranego, a później także dla wyznawców Chrystusa.

Trzy kolejne części odnoszą się już wprost do wieloznaczeniowej symboliki ognia; rozdział drugi mówi o „ogniu jako symbolu oczyszczającej mocy Boga”, trzeci prezentuje „dynamizm miłości”, a czwarty przywołuje symbolikę ognia w kontekście „zjawisk i łask nadzwyczajnych”.

Warto podkreślić, iż niekwestionowanym autorytetem, zarówno dla „Mistrzyni życia wewnętrznego”, jak często określana jest św. Teresa od Jezusa, jak i dla św. Teresy z Lisieux (Doktora „Małej Drogi”), był „Doktor Mistyczny”, czyli św. Jan od Krzyża. Przywołane mistyczki odwołują się do jego autorytetu, a nawet go cytują. Dlatego też za słuszny zabieg metodologiczny należy uznać fakt, iż ks. Kruk w prezentowanych analizach teologicznych dotyczących symboliki ognia rozpoczął je właśnie od Współreformatora Karmelu; wyjątkiem, ze względu na omawianą treść, jest ostatnia część dysertacji (rozdz. czwarty). W tym miejscu autor, analizując symbolikę ognia w odniesieniu do „zjawisk i łask nadzwyczajnych”, omawia najpierw dokonania św. Teresy od Jezusa, przywołując zarówno jej mistyczne przeżycia, jak też przybliżając ich treść.

Lektura rozprawy pozwala nabrać przekonania, iż jej autor podjął się niełatwego zadania. Trudność stanowił bowiem już sam język, którym posługują się omawiani karmelitańscy mistycy. To jednak nie przeszkodziło mu w dokonaniu ciekawych i pogłębionych teologicznie analiz.

Ks. ROBERT LORENC, *Życie duchowe świętego Ludwika IX w kontekście społeczno-politycznym średniowiecznej Europy*, Lublin 2014, ss. 338, obrona – 23 IX 2014 r.

Podstawą źródłową rozprawy doktorskiej ks. Lorenca są „biografie i hagiografie św. Ludwika”, jak m.in. *Vita et sancta conversatio piae memoriae Ludovici quondam regis Francorum*, spisane przez współczesnych mu autorów, choćby Gotfryda z Beaulieu, dominikanina i spowiednika królewskiego, i wiele innych biografii świętego. Autor wykorzystał także ówczesne kroniki, m.in. *Speculum historiale*, dominikanina Wincentego z Beauvais, nadto *Chronique latine* lub *Chronicon* Wilhelma z Nangis i inne, jak np. „krytyczne zestawy

dokumentów natury polityczno-administracyjnej sporządzone w czasach rządów króla Ludwika”.

Struktura opracowania jest przejrzysta, spójna i logiczna; całość zredagowana została w czterech rozdziałach. Wydaje się, iż opracowanie ks. Lorenca jest cenne także z uwagi na współczesne postrzeganie i pełnienie władzy, zwłaszcza w kontekście władcy katolickiego, a więc osoby, która ma świadomość odpowiedzialności związanej z pełnioną misją.

Ciekawym dopełnieniem podjętych przez ks. Lorenca rozważań są zamieszczone aneksy, które zawierają pouczenia francuskiego monarchy skierowane do syna Filipa i córki Izabeli (warto podkreślić, iż ks. Lorenc sam dokonał tłumaczenia wspomnianych „pouczeń”) oraz zamieszczone w aneksie fotografii dokumentujące miejsca związane z obecnością i kultem św. Ludwika IX.

MARIA JOLANTA WITKOWSKA FSK (s. Lidia), *Rola kierownictwa duchowego w procesie kształtowania Dzieła Lasek. Studium teologicznoduchowe*, Lublin 2014, ss. 460, obrona – 24 IX 2014 r.

Znane dzisiaj w Polsce, a zapoczątkowane przez niewidomą zakonnice Matkę Elżbietę Różę Czacką, przy wydatnym wsparciu Sługi Bożego ks. Władysława Kornilowicza *Dzieło Lasek* ma swoje poczesne miejsce z uwagi na charakter pełnionej misji. Chodzi w dużej mierze o pracę na rzecz osób niewidomych. By mogła ona wydawać jak najlepsze owoce, Założycielka powołała do istnienia nową rodzinę zakonną – Siostry Franciszkańki Służebnice Krzyża. Była bowiem głęboko przekonana, iż tylko owocna współpraca osób świeckich, przy wydatnym zaangażowaniu sióstr zakonnych gwarantuje właściwe efekty podjętych wysiłków na rzecz wychowania i kształcenia osób niewidomych.

Warto jednak zauważyć, iż Laski jako miejsce powstania Ośrodka dla Osób Niewidomych i zarazem dom macierzysty sióstr, stały się swoistego rodzaju „magnesem” i zarazem „duchową oazą”. Tu bowiem przybywali nie tylko ludzie głęboko wierzący, ale i „poszukujący” Boga, jak i właściwego miejsca w przestrzeni społecznej i duchowej. Nie brak więc było zarówno agnostyków, jak i tych, którzy deklarowali swój ateizm. Z uwagi jednak na specyfikę Lasek, a zwłaszcza możliwość korzystania z indywidualnej pomocy w zakresie życia duchowego, miejsce to stało się wyjątkowym. Tu nikt nie pytał o polityczną czy konfesyjną przynależność.

Kierownictwo duchowe (w różnych jego „odcieniach”) stało się zatem głównym problemem podjętym przez autorkę dysertacji. Podzieliła ona swoją

pracę na pięć powiązanych ze sobą części (rozdziałów), ukazując kolejno: „*Dzieło Lasek*” – jako „*miejsce służby niewidomym na duszy i ciele* (rozdz. I), *Laski środowiskiem rozwoju kierownictwa duchowego* (rozdz. II), *Macierzyństwo duchowe Siostry Marii Gołębiowskiej* (rozdz. III), *Kierownictwo duchowe księdza Tadeusza Fedorowicza w „Dziele Lasek”* (rozdz. IV). Zwieńczeniem całości jest rozdział piąty, ukazujący „*Kierownictwo duchowe*” jako *swoistego rodzaju „doświadczenie duchowe”*, które może stać się udziałem tych wszystkich, którzy z tej praktyki w Laskach korzystają.

Interesującym dopełnieniem podjętej w rozprawie treści są *Aneksy*, w których autorka zaprezentowała świadectwa osób (nie tylko sióstr), które korzystały czy też korzystają z posługi kierownictwa duchowego w Laskach.

Ks. ROBERT UTNIK, *Modlitwa jako zasada życia duchowego w ujęciu biskupa Wacława Świerzawskiego*, Lublin 2014, ss. 244, obrona – 24 IX 2014 r.

Modlitwa jest uważana za „duchowy pokarm”, nieodzowny dla życia człowieka. By to odkryć i lepiej tę prawdę poznać oraz zgłębić, potrzeba także intelektualnej refleksji. W tym kontekście podjęte przez autora studium wydaje się niezmiernie cennym i ważnym, zwłaszcza że odwołał się on do bogatego dziedzictwa, jaki w tym względzie przekazał nam emerytowany biskup sandomierski prof. Wacław Świerzawski.

Całość opracowania zawarta została w pięciu rozdziałach. Ks. Utnik, wychodząc od pojęcia „modlitwy”, w dalszej części podjętych rozważań, prezentuje różne ujęcia tego zagadnienia, które są charakterystyczne dla bpa Świerzawskiego. Jest zatem mowa o modlitwie pojmowanej jako „dialog”, gdzie niezmiernie istotną rolę odgrywa działający w ludzkim sercu Duch Święty. Następnie autor analizuje różne formy modlitwy, poczynając od „modlitwy indywidualnej”; zauważa przy tym, zgodnie z przekonaniem biskupa sandomierskiego, że ważnym wyrazem tego rodzaju modlitwy jest medytacja, która stanowi duchowy etap przygotowujący człowieka poprzez kontemplację na „mistyczne doświadczenie Boga”.

Istotnym zagadnieniem, który podejmuje w swej dysertacji ks. Utnik, jest także „modlitwa wspólnotowa” i różne jej wymiary. Dla chrześcijanina doniosłym doświadczeniem w tym względzie jest Liturgia Godzin, która pozwala pełniej i głębiej przeżywać więź z całym Kościołem. Szczyt życia modlitwy stanowi, jak akcentuje w podjętym studium jej autor, Eucharystia. Ona jest najpełniejszym źródłem „osobowego spotkania człowieka z Bogiem”. Nie-

zmiernie ważne znaczenie ma także dla każdego prezbitera, który, powołany do służby w Kościele Jezusa Chrystusa, poprzez sprawowane święte obrzędy sam ma się upodabniać do Boskiego Mistrza, ale ma także ukazywać i zachęcać, by ci którym służy, uczynili z Eucharystii „źródło i szczyt pracy duchowej”.

Dzięki zaprezentowanemu studium czytelnik może lepiej zagłębić się w zagadnienie modlitwy, jak też i poznać niezmiernie ciekawe i ważne dla teologii duchowości rozważania pozostawione przez bpa Wacława Świerzawskiego.

II. PRACE MAGISTERSKIE

Promotor: ks. dr hab. Jarosław M. Popławski, prof. KUL

PAWEŁ SEREWA (Lublin), *Problem magii w wybranej współczesnej polskojęzycznej literaturze teologicznej po Soborze Watykańskim II*, obrona – 23 VI 2014 r.

Promotor: ks. dr Jan K. Miczyński

PIOTR WNUCZEK (Lublin), *Sens cierpienia w duchowości i działalności apostołskiej „Cichych Pracowników Krzyża”*, obrona – 26 V 2014 r.

KATEDRA FORMACJI DUCHOWEJ

Uwzględniając urlop zdrowotny ks. dr. hab. Stanisława Zarzyckiego, prof. KUL należy stwierdzić, iż w roku 2014 zasadniczo pracowała w Katedrze jedna osoba: **dr hab. Teresa Paszkowska, prof. KUL**.

I. ROZPRAWY DOKTORSKIE

Mgr. lic. MACIEJ GÓRNICKI, *Antropologia czternastowiecznych mistyków angielskich*, obrona – 12 III 2014 r.

Projekt badawczy sfinalizowano przy Katedrze Formacji Duchowej, jednak zatwierdzenie tematu badań, opracowanie struktury i pierwszy etap badawczy były związane z Katedrą Psychologii Życia Wewnętrznego, kierowaną przez

śp. prof. dr. hab. Antoniego Jozafata Nowaka OFM (†2013). W roku akad. 1996/1997 autor rozprawy odbył staż badawczy w Anglii w ramach stypendium naukowego Uniwersytetu Oksfordzkiego (Wydział Teologii, Campion Hall). W tej sytuacji tutorem była s. prof. Benedicta Ward OSB. Po kilkuletniej przerwie w pracy badawczej, związanej z sytuacją zawodową i osobistą (m.in. zdrowotną) M. Górnicki kontynuował przygotowywanie rozprawy. Po śmierci prof. A.J. Nowaka OFM zatwierdzono zmianę promotora (25 VI 2013) i zakończono projekt.

Rozprawa stanowi dojrzały namysł naukowy nad zagadnieniem istotnym i zdecydowanie aktualnym. Czasy obecne znamionują różnorodne kryzysy, których fundamentalne źródło tkwi w tzw. błędzie antropologicznym. Opracowanie ma charakter całkowicie nowatorski, w polskojęzycznej przestrzeni nie znajdujemy tak obszernego przedstawienia zagadnień związanych z duchowością angielską. Kilka opracowań z tego zakresu, raczej o charakterze przyczynkowym, przygotowali m.in. ks. prof. dr hab. Sławomir Nowosad i ks. dr hab. Marek Tatar, których poproszono o przygotowanie recenzji tej rozprawy.

Należy podkreślić, że rozprawa M. Górnickiego nie ma jedynie charakteru referującego stan rzeczy w dziełach angielskich mistyków, autor bowiem z dzieł o charakterze duchowościowym wydobywa „antropologię” i konsekwentnie tworzy jej poszczególne segmenty z odniesieniem wzajemnym do różnych dzieł i różnych autorów. Projekt badawczy wymagał doskonałej znajomości języka angielskiego (także jego wersji: średnioangielski); pracy na tekstach oryginalnych (nie tłumaczeniach czy opracowaniach) i wreszcie wnikliwości umysłu, by studium nabrało znamion analityczno-krytycznych. W wielu miejscach należało również dokonać rzetelnej prezentacji poszczególnych autorów i tekstów źródłowych, gdyż zasadniczo są one dla czytelnika polskiego niedostępne, także ze względu na barierę językową (łacina i średnioangielski). M. Górnicki doskonale zna język angielski (dyplom Proficiency – CPE oraz ponad 20-letnia praktyka nauczania tego języka na wszystkich poziomach), co umożliwiło badanie tekstów w sposób samodzielny i autorski.

Materiał źródłowy do rozprawy stanowią dzieła kilku mistyków z XIV w.: 1. Richarda Rolle’a (ok. 1300-1349); 2. autora anonimowych dzieł tzw. grupy Obłoku Niewiedzy (*Cloud of Unknowing*) z 2. połowy XIV w.; 3. Waltera Hiltona (ok. 1340-1395/6); 4. Julianny z Norwich (1342-ok. 1416).

Maciej Górnicki odnosi się do różnych edycji krytycznych ich dzieł (w sumie jest to 30 wydań), prowadząc analizy tekstów według optymalnie dobranych edycji. Korzysta również z opracowań, zwłaszcza tych autorów, którym

przynajmniej się powszechnie autorytet, by opierać własne wnioski na rzetelnym ujęciu. Dostęp do tych źródeł i opracowań uzyskał głównie dzięki pobytowi w Oxfordzie. W bezwzględnej większości są to edycje w języku angielskim.

Autor przedstawił badane zagadnienie w sposób kompetentny i przystępny zarazem. Sposób rozumowania jest logiczny i uzasadniony. Wywód ma charakter zmienny: od prezentacji, poprzez analizy autorskie (miejscami pionierskie), do krytycznego osądu innych interpretacji, a wreszcie sugestii badawczych dla innych zainteresowanych zagadnieniem lub tymi autorami-miastkami.

Tekst rozprawy jest nasycony fragmentami źródłowymi (z tłumaczeniem), co ułatwia lekturę i zarazem uwiarygodnia stanowisko autora, gdy czytelnik nie ma bezpośredniego dostępu do źródeł.

W badaniach M. Górnickiego przeważa zastosowanie metody analizy teologicznej i filozoficznej dla wydobywania elementów antropologicznych w poszczególnych dziełach i ułożenia ich w logiczną całość. Obecna jest też w różnym zakresie metoda komparatystyczna w odniesieniu do wątków czy sformułowań obecnych u poszczególnych autorów. Sporadycznie rodzi to też kwestie polemiczne, jednak nie stanowią one elementu strategicznego. W konsekwencji dysertacja stanowi zwartą całość i może być zaprezentowana szerzej w formie edycji książkowej.

W pewnym sensie metodę postępowania badawczego ujawnia struktura rozprawy, którą tworzą: *Wykaz skrótów*; *Wstęp* (s. 6-12); rozdz. I: *Ogólna charakterystyka przedmiotu badań i kwestie metodologiczne* (s. 13-47); rozdz. II: *Antropologia Richarda Rolle'a (ok. 1300-1349)*, s. 48-153; rozdz. III: *Antropologia dzieł tzw. grupy Obłoku Niewiedzy (Cloud of Unknowing, 2. poł. XIV w.)*, s. 154-238; rozdz. IV: *Antropologia Waltera Hiltona (ok. 1340-1395/6)*, s. 239-322; rozdz. V: *Antropologia Julianny z Norwich (1342-ok. 1415/6)*, s. 323-399; *Zakończenie* (s. 400-406); *Bibliografia* (s. 407-415).

Po rozdziale wprowadzającym kolejne cztery mają ten sam układ: zagadnienia wstępne (elementy biograficzne, charakterystyka dzieł, źródła myśli); wymiar filozoficzny, wymiar teologiczny, wymiar psychologiczny antropologii (danego autora czy grupy dzieł). Na wyraźne podkreślenie zasługuje fakt, że autor rozprawy ustrzegł się przy tym schematyzmu (nie doszukując się tego, czego źródło nie zawiera, ale z atencją przyjmując faktyczny stan rzeczy), wykazał się elastycznością i zręcznością w porządkowaniu treści źródłowych i eksponowaniu ich w sposób waloryzujący każdego autora. W tych sytuacjach M. Górnicki wykazał śmiałość w osobistych osądach, nierzadko

odmiennych od powszechnie powtarzanych. Formułował je na bazie erudycji, nie godząc się na interpretacje powierzchowne, wynikłe z niezajomości źródeł albo zaniechania interpretacji teologicznej treści dzieł (u komentatorów preferujących tylko walory lingwistyczne). W tym znaczeniu teolog duchowości okazał się zręcznym apologetą „antropologii teologicznej” wobec tych, którzy myśl mistyków redukują do płaszczyzny lingwistycznej. Nie można przeoczyć też próby wydobywania z tych dzieł warstwy psychologicznej, skoro badania rozpoczęto w Katedrze Psychologii Życia Wewnętrznego. Te działania wykonał autor w sposób wyważony i rozważny, aplikując wiedzę nam dostępną do badania myśli czternastowiecznej.

II. INNE WAŻNIEJSZE FORMY AKTYWNOŚCI

Ważne osiągnięcie w działalności Katedry stanowiło włączenie dr hab. T. Paszkowskiej do Komisji Teologii Oddziału PAN w Lublinie (8 V 2014 r.).

Znaczącym zdarzeniem było także poddanie się dr hab. Teresy Paszkowskiej procedurom wiodącym do uzyskania tytułu profesora. Przedstawione do oceny publikacje i dokonania zostały zrecenzowane według wymogów, a wnioski przedstawiono Radzie Wydziału Teologii KUL (24 VI 2014) i przeprowadzono głosowania. Dalsze procedury są w toku na szczeblu Centralnej Komisji ds. Tytułów i Stopni Naukowych.